

BESLUT

2013-12-09

Dnr: 13/01654

SAKEN

Mänsklighetens historia, SVT2, 2013-07-10, kl. 16.55, program om mänsklighetens historia; fråga om mediets genomslagskraft

BESLUT

Sändningen fälls. Granskningsnämnden anser att den strider mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.

FÖRELÄGGANDE

Sveriges Television ska på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut.

PROGRAMMET

Programmet var en dokumentärserie som handlade om historiska händelser och skeenden som varit avgörande i mänsklighetens historia. Berättartonen i dokumentärerna var bitvis mörk med stämningsfull musik och ljudeffekter. Historiska händelser rekonstruerades och dramatiserades av skådespelare. Flera scener i det aktuella avsnittet innehöll våldsskildringar, bland annat följande.

I en strid mellan vikingar och indianer visades ett tumultartat slagsmål där flera yxhugg delades ut. I en scen slog en viking en man med en yxa i huvudet så att blodet stänkte. Senare attackerades vikingarnas läger.

En sekvens innehöll en dramatisering av aztekernas människooffer. En man, som hade blivit tillfångatagen, slogs för sitt liv mot flera motståndare i omgångar med en träklubba. Efter det att den tillfångatagne mannen dödats högg en präst en kniv i den döde mannens bröst. I nästa sekvens höll prästen upp mannens hjärta mot himmelen inför en jublande folkmassa och blod droppade till marken.

I avsnittet skildrades även hur Hermán Cortéz kidnappade mayaindianernas kung och hur en strid med svärd och klubbor bröt ut mellan spanjorerna och mayaindianerna.

Mayaindianerna stenade därefter sin kung som föll ner från ett tak. Kungens döda kropp visades i bild. Striden fortsatte med flera människor inblandade och fler hugg och slag delades ut. De döda och skadade efter striden visades sedan i närbild med sår och blod i ansiktet och på kroppen.

ANMÄLAN

Anmälaren är kritisk till att programmet, som sändes vid en tid då barn kunde ta del av innehållet, innehöll dramatiseringar med våldsskildringar som kunde vara mycket skrämmande för barn.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Television (SVT) anser att det anmälda programmet överensstämmer med bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft och anför i huvudsak följande.

I serien *Mänsklighetens historia* varvades dramatiserade skeenden, datoranimationer och intervjuer med experter på området. De dramatiserade scenerna illustrerade historiska händelser. SVT ansåg att scenerna i sitt ursprungliga skick kunde vara problematiska för sändning innan kl. 21.00 och reprisering på dagtid. Därför gjordes en omklippning för att minimera de bilder som kunde ses som skrämmande. Den slutliga versionen som sändes innehöll dramatiska scener för att illustrera den tidens verklighet, men nedtonat för att inte verka skrämmande för barn.

Detta är tydligt bland annat i scenerna då en historikers diskussion om vikinga-krigare illustreras av en strid mellan nordamerikansk urbefolkning och vikingar som seglat dit från Norden. Vikingakrigare syns svinga stridsyxor men det är klippt så att inga direkta träffar syns. I ett mycket kort klipp syns hur det stänker blod efter ett yxhugg, det är filmat snett bakifrån och klippt så att inga hugg med vapen syns. Likaså är en annan strid filmad i mörker.

En sekvens där det berättas om hur Hermán Cortéz europeiska soldater förde med sig sjukdomar som aztekernas immunförsvar inte kunde hantera innehåller korta bilder på simulerade sår efter smittkoppor. Dessa bilder, som visades under sammanlagt sju sekunder, var dunkla och till vissa delar i oskärpa.

Då människooffer var en del i den kultur som beskrevs gestaltades detta så odetaljerat och kortfattat som möjligt. Det stänkte till exempel inget blod och färger var avsmattade. Sekvenserna var inte av den karaktär som fällt enligt granskningsnämndens praxis för verklighetstroget våld. Det fanns heller inte något exempel som relaterar till barn i sekvenserna. De dramatiska bilderna förklarades med speakerröst och textremsa och gavs ett sammanhang som gav obegripliga traditioner som blodsoffer en koppling till gudatro och grödor.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen (12 § i sändningstillståndet). Bestämmelsen tillämpas bland annat vid bedömningen av program som innehåller våld. Den innebär enligt granskningsnämndens praxis ett krav på återhållsamhet i fråga om våldsskildringar och våldsinslag som sänds på tider då barn kan antas ta del av programmen. Nämnden tillämpar en strängare bedömning för program eller inslag före kl. 21.00 än för senare sändningar.

Granskningsnämnden får besluta att ett programföretag som brutit mot villkor i sitt sändningstillstånd på lämpligt sätt ska offentliggöra nämndens beslut (17 kap. 10 § radio- och tv-lagen).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden konstaterar inledningsvis att det aktuella programmet sändes vid en tidpunkt då varsamhet ska iakttas i fråga om våldsskildringar. Programmet innehöll flera obehagliga och våldsamma scener som enligt nämndens mening kunde verka skrämmande för barn. I synnerhet scenen där en man stack en kniv i en annan mans bröstorg var av sådan karaktär att sändningen av programmet vid den aktuella tidpunkten strider mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.

Detta beslut har fattats av Henrik Jermsten, K-G Bergström, Maria Edström, Leif Hedman, Jan Holmberg (skiljaktig) och Kristina Ståhl efter föredragning av Martin Fax.

Den skiljaktiga meningen framgår av s. 4.

På granskningsnämndens vägnar

Henrik Jermsten

Martin Fax

SKILJAKTIG MENING

Ledamoten Jan Holmberg var skiljaktig. Enligt hans mening borde stycket under rubriken Granskningsnämndens bedömning ha följande lydelse.

Granskningsnämnden konstaterar att det aktuella programmet sändes vid en tidpunkt då varsamhet ska iakttas i fråga om våldsskildringar. Nämnden kan dock inte finna att de skildringar av våld som förekom i programmet var av sådan karaktär att sändningen strider mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.